

ONDERZOEKSPROJECT NAAR HET BEVORDEREN VAN
AUTONOM LEERGEDRAG BIJ MBO-STUDENTEN

Nudging in het onderwijs

We kennen allemaal het beeld van onderuitgezakte studenten die weinig betrokken zijn tijdens de les. In het online onderwijs is dit al helemaal een probleem gebleken. Studenten die amper iets zeggen of nauwelijks vragen stellen, bijvoorbeeld. We zijn al snel geneigd om de oplossing te zoeken in grootse en meeslepende onderwijsvernieuwingen, in de hoop autonoom leergedrag te stimuleren. Maar wat nou als er een makkelijkere manier is om het gedrag van studenten te beïnvloeden? In het onderzoeksproject *Nudging in het Onderwijs* onderzochten we het gebruik van nudging om autonoom leergedrag bij studenten te bevorderen op het mbo. Wat blijkt: nudges zijn bij uitstek geschikt als aanvulling op de reeds bestaande didactische vaardigheden van docenten. **ESTER SCHOLTEN, ROBERT WEIJERS**

WAT IS NUDGING?

Nudging kent zijn oorsprong in de gedragseconomie. Daar wordt het als techniek ingezet om het gedrag van mensen te veranderen door het gebruiken van menselijke biases, vuistregels en vooroordelen. Op die manier verander je de keuzeomgeving, zodat het gewenste gedrag waarschijnlijker wordt vertoond. Een bekend voorbeeld is Holle Bolle Gijs in de Efteling – een prullenbak die zo is ontworpen dat het gewenste gedrag (afval weggooien) aantrek-

kelijker wordt gemaakt. Nudges zijn daarmee kleine ‘duwtjes’ in de goede richting die de keuzevrijheid niet beperken. Nudging wordt al veel toegepast in sectoren als beleid en gezondheid, maar nog niet door het onderwijs. Terwijl nudging mogelijk – doordat de keuzevrijheid niet beperkt wordt – erg geschikt is om te kunnen interveniëren als docent zonder de autonomie van studenten in het gedrang te brengen.

ONS ONDERZOEK

In het door NRO gesubsidieerde onderzoeksproject *Nudging in het Onderwijs* zijn we met een consortium van praktijkpartners’ aan de slag gegaan met het bevorderen van autonoom leergedrag bij mbo-studenten. Het is bekend dat het voor deze studenten lastig kan zijn om autonoom leergedrag te vertonen op school, terwijl het werkveld er steeds meer om vraagt. En het mbo is voor deze studenten in sommige gevallen de laatste opleiding die ze voltooien voor ze het werkveld ingaan. De vraag vanuit de praktijkpartners was dan ook: Hoe kunnen onze docenten dit gedrag bevorderen bij onze studenten zodat ze beter voorbereid het

NUDGES KUNNEN BESTAANDE DIDACTISCHE VAARDIGHEDEN VAN DOCENTEN AANVULLEN

werkveld in gaan? Om dat te bereiken zijn we – in intensieve co-creatie met mbo-docenten – het idee van nudging toe gaan passen op de soorten autonoom leergedrag waar docenten én studenten meer hulp bij wilden.

Dit onderzoek bestond uit een literatuuronderzoek, interviews met

docenten en studenten gecombineerd met lesobservaties, gevolgd door meerdere praktijkstudies waarin de deelnemende docenten verschillende nudges implementeerden in hun praktijk.

De nudges die tijdens het onderzoek experimenteel getest zijn, zijn door de deelnemende docenten ontworpen in verschillende sessies, gebaseerd op het autonome gedrag wat zij graag wilden zien: vragen stellen in de klas en plannen. De nudges die uiteindelijk in de verschillende onderzoeksfasen getest zijn, betroffen de *goal nudge*, *video booth nudge* en *prompt nudge*.

- *Goal nudge*: docenten gaven aan het begin van de les de opdracht aan de studenten. ‘Probeer deze les minimaal één vraag te stellen’. Er werd niet gehandhaafd of studenten dit daadwerkelijk deden – het ging alleen om het gestelde doel.
- *Video booth nudge*: hier beantwoordden studenten op camera een aantal vragen, met het doel om daarmee hun eigen obstakels t.o.v. geslaagd plannen te identificeren en daar een concrete oplossing voor te bedenken.
- *Prompt nudge*: bij deze nudge werd de virtuele achtergrond van docenten in Zoom of Teams aangepast zodat daar de tekst ‘Vraag? Stel hem live of in de chat!’ steeds zichtbaar in beeld was.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Wat blijkt? Nudging kan een eenvoudige manier zijn om het gedrag van studenten te beïnvloeden. We nemen

je graag mee in wat maakt dat nudging werkt en welke ontwerpfactoren van belang zijn wanneer je zelf een nudge gaat ontwikkelen voor het onderwijs. Hieronder worden de drie belangrijkste bevindingen uit het onderzoek toegelicht.

NUDGES ZIJN EEN WAARDEVOLLE AANVULLING

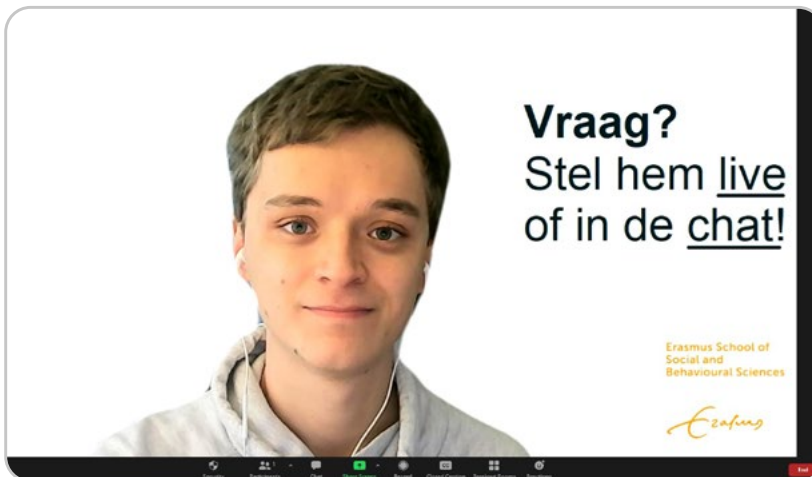
Ten eerste zijn nudges een waardevolle aanvulling op het didactisch arsenaal van docenten om autonoom gedrag van studenten te kunnen bevorderen. In offline lessen hielp de *goal nudge* studenten om meer vragen te stellen tijdens de les. Dit leidde ook tot hogere cijfers aan het eind van het vak dan bij de controleklassen. Voor de *prompt nudge* vonden we ook een positief resultaat: de tekst ‘Vraag? Stel hem live of in de chat!’ op de virtuele achtergrond van de docent plaatsen, leidde ook tot meer vragen, maar niet tot hogere cijfers. Daarnaast was onze *video booth nudge* om plangedrag te verbeteren wel succesvol om zelf gerapporteerd plangedrag te bevorderen, maar had deze geen effect op daadwerkelijk gemiste deadlines.

RANDVOORWAARDE NUDGING

Ten tweede heeft nudging een belangrijke randvoorwaarde. Studenten moeten zowel het gedrag willen vertonen, als in staat zijn om het te vertonen. Het zijn gedragshindernissen die hen ervan weerhouden dit te vertonen. In zo’n situatie kan een nudge helpen om het autonome leergedrag te ondersteunen. Als een student het gedrag niet wil of kan vertonen, kan een nudge hier ook niet bij helpen, en zijn andere interventies nodig.

VIER ONTWERPFACTOREN

Ten derde benadrukt dit onderzoeksproject het belang van vier factoren »

Voorbeeld van tutor instructie

in het succesvol ontwerpen van nudges voor de onderwijspraktijk: gedrag, nudge, context en student.

1. Het juiste gedrag moet gekozen worden voor de interventie. Dit begint bij een inventarisatie van welk gedrag nu daadwerkelijk problematisch is. Daarnaast lijkt gedrag wat in de klas plaatsvindt in de regel gemakkelijker te nudgen.

MET KLEINE AANPASSINGEN GEDRAGSVERANDERING EN VERBETERDE LEERUITKOMSTEN REALISEREN

Hier heeft de nudge direct effect en kan het gedrag meteen vertoond worden. Bijkomend voordeel is dat deze nudges ook gemakkelijk door de docent op individueel niveau kunnen worden toegepast. Tenslotte lijken nudges geschikter voor verrijkend gedrag van studenten, meer dan voor gedrag wat al verwacht wordt door docenten.

2. Verschillende nudges moeten verschillend ingezet worden met betrekking tot belangrijke randvoorwaarden in onderwijs. Let goed op of jouw nudge niet te belastend is voor de situatie – bijvoorbeeld tijdens uitleg en toetsen – en kijk of je een nudge kan vinden die ook op de lange termijn effect kan hebben. Daarnaast is er altijd de voorkeur voor transparantie als het op nudging aankomt. Het moet voor de student niet misleidend zijn. Wees gerust, deze nudges zijn niet minder effectief maar wel ethischer. Ook is het bepalen van de gedragsdeterminanten cruciaal: een nudge die zich niet richt op de gedragshindernis die het gewenste gedrag verhindert, heeft geen succes.

3. In de praktijk kan de context waarin een nudge kan worden toegepast enorm verschillen, zelfs als deze gericht is op hetzelfde gedrag met dezelfde nudge. Denk bijvoorbeeld aan het verschil van een offline lesomgeving en een online lesomgeving. Dit kan doorwerken op de effectiviteit van de nudge. Succesvolle nudges zijn, helaas, niet één-op-één te kopiëren naar nieuwe contexten.

4. Tenslotte moeten de individuele aspecten van een student overwogen

Wil je meer weten over Nudging in het onderwijs?

Neem een kijkje op de website '[nudging in het onderwijs](#)' of neem contact op met ons.

worden bij de implementatie van een nudge. De nudges die wij onderzocht hebben, hadden voornamelijk effect op de studenten die het al relatief goed deden. Dit is natuurlijk mooi, maar niet altijd wat je wenst te bereiken. Immers wil je het liefst dat de nudge op een ieder effect heeft. Dat individuele verschillen van belang zijn bij het inzetten van nudges, kan ook verklaren waarom nudges, gericht op gedrag dat in de klas plaatsvindt, succesvoller zijn: de docent kan deze nudge individueel richten op studenten die het gedrag (nog) niet vertonen.

We hebben in dit onderzoek concreet laten zien dat we met kleine aanpassingen gedragsverandering en verbeterde leeruitkomsten bij studenten kunnen bereiken. Nudges zijn bij uitstek geschikt als aanvulling op de reeds bestaande didactische vaardigheden van docenten door hun snelle en kostenefficiënte werking.

ESTER SCHOLTEN IS MANAGER ADVIES CINOP/
ECBO, ROBERT WEIJERS IS PROMOENDUS
ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

1. *Samenstelling consortium:*
Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), Breda University of Applied Sciences (BUAS), Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ECBO), en de Technische Universiteit Eindhoven (TUE) en de praktijkpartners Da Vinci College, De Rooi Pannen, en Hogeschool Rotterdam